

צום גדליה

לימוד משותף – כיתות חונכות

ביה"ס מקור חיים

צום גדליה חל בג' תשרי . הרקע לצום זה מופיע בתנ"ך.

מקורות לסיפור המעשה:

מלכים ב' פרק כה' פס' כב'- כה'.

ירמיהו פרק מ-מא.

הרקע לרצח גדליה:

חורבן בית ראשון ע"י מלכות בבל, בשנת 582 לפנה"ס לערך .

המלך צדקיהו, לאחר שמלך 11 שנה, מרד במלך בבל והפסיק להעלות מסים לנבוכדנצר. כתגובה על כך עולה מלך בבל לירושלים בונה דייק.

בחודש אב, בז' לחודש נבוזראדן רב הטבחים, עבד מלך בבל, שורף את בית המקדש, מגלה את העם לבבל מוריד את כל כלי המקדש לבבל והותיר בארץ רק את דלת העם לכורמים וליוגבים.

על העם שנותר ביהודה הפקיד מלך בבל את גדליה בן אחיקם בן שפן- בזמן זה יהויכין כבר בגלות.

הסיפור בירמיהו משלים את סיפור המעשה כפי שתואר בספר מלכים מתוך ראייתו של הנביא.

הכתוב מספר כי ירמיהו היה בחצר המטרה ונבוזראדן שידע שירמיהו אסור באזיקים התירו והציע לו לרדת לבבל וליהנות מכבוד רב .

זאת עשה משום שירמיהו ניבא על שליטת מלכות בבל והציע לישראל להיכנע עד יעבור זעם.

במקביל הוצע לנביא להצטרף לגדליה בן אחיקם אשר על המצפה.

זיהויו של גדליה:

בערך ב- 609 לפנה"ס, בימי יאשיהו, כאשר נמצא ספר התורה שלח יאשיהו משלחת אל נביאי החצר לדרוש בה'. בין אנשי המשלחת היה אחיקם בן שפן(מ"ב' כ"ג ג).

שפן היה סופר המלך יאשיהו, יוצא כי גדליה היה ממשפחה מכובדת. אומנם אין הכתוב מספר לנו דבר עליו ועל תפקידו אך מספור המעשה יש להניח זאת.

מה יקרה כשיבא המשיח?

צום זה נקרא צום השביעי - " צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי

וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים"(זכריה ח/ט).

חלק א' – גלות עשרת השבטים

מלכים ב פרק יח

ט וַיְהִי בַשָּׁנָה הָרְבִּיעִית, לַמֶּלֶךְ חֲזַקְיָהוּ--הִיא הַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית, לְהוֹשֵׁעַ בֶּן-אֵלָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל; עָלָה שְׁלֹמֹנָאֶסֶר מֶלֶךְ-אַשּׁוּר, עַל-שָׁמְרוֹן--וַיִּצַּר עָלֶיהָ. י וַיִּלְכְּדָהּ, מִקְצֵה שְׁלֹשׁ שָׁנִים, בְּשָׁנַת-שֵׁשׁ, לְחֲזַקְיָהּ: הִיא שָׁנַת-תִּשְׁעִי, לְהוֹשֵׁעַ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, נִלְכְּדָה, שָׁמְרוֹן. יא וַיָּגֵל מֶלֶךְ-אַשּׁוּר אֶת-יִשְׂרָאֵל, אֲשׁוּרָה; וַיִּנָּחֲם בְּחֵלֶח וּבְחָבוּר, נָהָר גּוֹזָן--וַעֲרֵי מְדִי. יב עַל אֲשֶׁר לֹא-שָׁמְעוּ, בְּקוֹל ה' אֱלֹהֵיהֶם, וַיַּעֲבְרוּ אֶת-בְּרִיתוֹ, אֶת-כָּל-אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד ה'; וְלֹא שָׁמְעוּ, וְלֹא עָשׂוּ. {פ}

1. איזה עם הגלה את עשרת השבטים?
2. כיצד קראו למלך שלהם?
3. איך קראו למלך של ממלכת ישראל?
4. מה שמות השבטים שהוגלו?
5. לאן הוגלו?

חלק ב' - גלות ממלכת יהודה

מלכים ב פרק כג – כה

כח וַיָּתֵר דְּבָרֵי יִאֲשִׁיהוּ, וְכָל-אֲשֶׁר עָשָׂה: הֲלֹא-הֵם כְּתוּבִים, עַל-סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים--לְמַלְכֵי יְהוּדָה. **כט** בְּיָמָיו עָלָה פְּרַעְזָה נָכָה מֶלֶךְ-מִצְרַיִם, עַל-מֶלֶךְ אֲשׁוּר--עַל-נְהַר-פָּרָת; וַיִּלָּךְ הַמֶּלֶךְ יִאֲשִׁיהוּ, לְקִרְאָתוֹ, וַיְמִיתֵהוּ בַּמָּגֵדוֹ, כִּרְאֵתוֹ אֹתוֹ. ל וַיִּרְכְּבֵהוּ עֲבָדָיו מֵת, מִמָּגֵדוֹ, וַיִּבְאֵהוּ יְרוּשָׁלַם, וַיַּקְבְּרֵהוּ בַקְּבֻרָתוֹ; וַיִּקַּח עִם-הָאָרֶץ, אֶת-יְהוֹאָחָז בֶּן-יִאֲשִׁיהוּ, וַיִּמְשְׁחוּ אֹתוֹ וַיַּמְלִיכוּ אֹתוֹ, תַּחַת אֲבִיו.

לא בֶּן-עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה, יְהוֹאָחָז בְּמָלְכוֹ, וּשְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם; וְשֵׁם אִמּוֹ, חֲמוּטַל בַּת-יִרְמְיָהוּ מִלְכָּנָה. **לב** וַיַּעַשׂ הָרַע, בְּעֵינֵי ה', כָּל אֲשֶׁר-עָשׂוֹ, אֲבֹתָיו. **לג** וַיֹּאסְרֵהוּ פְּרַעְזָה נָכָה בְּרַבְלָה בְּאֶרֶץ חֲמַת, בַּמֶּלֶךְ (מֶמְלֶכֶת) בִּירוּשָׁלַם; וַיִּתֵּן-עֵנֶשׁ, עַל-הָאָרֶץ, מֵאָה כֶּפֶר-כֶּסֶף, וְכֶפֶר זָהָב.

לד וַיִּמְלֹךְ פְּרַעְזָה נָכָה אֶת-אַלְמְקִים בֶּן-יִאֲשִׁיהוּ, תַּחַת יִאֲשִׁיהוּ אֲבִיו, וַיִּסָּב אֶת-שְׁמוֹ, יְהוֹיָקִים; וְאֶת-יְהוֹאָחָז לָקַח, וַיִּבְאֵהוּ מִצְרַיִם וַיִּמָּת שָׁם. **לה** וַתִּכְסֹף וַתִּזְהָב, נָתַן יְהוֹיָקִים לַפְּרַעְזָה--אֶף הָעֲרִיף אֶת-הָאָרֶץ, לְתַת אֶת-הַכֶּסֶף עַל-פִּי פְּרַעְזָה: אִישׁ כְּעֶרְכוֹ, נָגַשׁ אֶת-הַכֶּסֶף וְאֶת-הַזָּהָב אֶת-עַם הָאָרֶץ, לְתַת, לַפְּרַעְזָה נָכָה. לו בֶּן-עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה, יְהוֹיָקִים בְּמָלְכוֹ, וְאֶחָת עֲשָׂרָה שָׁנָה, מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם; וְשֵׁם אִמּוֹ, זְבִידָה (זְבוּדָה) בַּת-פְּדִיָּה מִן-רוּמָה. **לז** וַיַּעַשׂ הָרַע, בְּעֵינֵי ה', כָּל אֲשֶׁר-עָשׂוֹ, אֲבֹתָיו. **א** בְּיָמָיו עָלָה, נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל; וַיְהִי-לוֹ יְהוֹיָקִים עֲבָד שְׁלֹשׁ שָׁנִים, וַיָּשָׁב וַיִּמְרֹד-בּוֹ. **ב** וַיִּשְׁלַח ה' בּוֹ אֶת-גְּדוּדֵי כְשָׁדִים וְאֶת-גְּדוּדֵי אֲרָם וְאֶת גְּדוּדֵי מוֹאָב, וְאֶת גְּדוּדֵי בְנֵי-עַמּוֹן, וַיִּשְׁלַחֵם בִּיהוּדָה, לְהַאֲבִידוֹ: כְּדָבָר ה'--אֲשֶׁר דִּבֶּר, בְּיַד עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים. **ג** אֶף עַל-פִּי ה', הִיָּתָה בִּיהוּדָה, לְחֶסֶר, מֵעַל פָּנָיו--בְּחַטָּאת מְנֻשָּׁה, כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה. **ד** וְגַם דָּם-הַנָּקִי אֲשֶׁר שָׁפַךְ, וַיִּמְלֵא אֶת-יְרוּשָׁלַם דָּם נָקִי; וְלֹא-אָבָה ה', לְסָלַח. ה וַיָּתֵר דְּבָרֵי יְהוֹיָקִים, וְכָל-אֲשֶׁר עָשָׂה: הֲלֹא-הֵם כְּתוּבִים, עַל-סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים--לְמַלְכֵי יְהוּדָה.

ו וַיִּשְׁכַּב יְהוֹיָקִים, עִם-אֲבֹתָיו; וַיִּמְלֹךְ יְהוֹיָכִין בְּנוֹ, תַּחֲתָיו. ז וְלֹא-הָסִיף עוֹד מֶלֶךְ מִצְרַיִם, לְצַאת מֵאֶרֶץ: כִּי-לָקַח מֶלֶךְ בָּבֶל, מִנְחָל מִצְרַיִם עַד-נְהַר-פָּרָת, כָּל אֲשֶׁר הָיְתָה, לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם. ח בֶּן-שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה, יְהוֹיָכִין בְּמָלְכוֹ, וּשְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם; וְשֵׁם אִמּוֹ, נְחֻשְׁתָּא בַת-אֶלְנָתָן מִירוּשָׁלַם. ט וַיַּעַשׂ הָרַע, בְּעֵינֵי ה', כָּל אֲשֶׁר-עָשָׂה, אֲבִיו. י בָּעֵת הַהִיא--עָלָה (עָלוּ) עֲבָדֵי נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ-בָּבֶל, יְרוּשָׁלַם; וַתִּבָּא הָעִיר, בַּמָּצוֹר. יא וַיִּבְאֵהוּ נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ-בָּבֶל, עַל-הָעִיר, וַעֲבָדָיו, צָרִים עָלֶיהָ. יב וַיֵּצֵא יְהוֹיָכִין מֶלֶךְ-יְהוּדָה, עַל-מֶלֶךְ בָּבֶל, הוּא וְאִמּוֹ, וַעֲבָדָיו וְשָׂרָיו וְסָרִיסָיו; וַיִּקַּח אֹתוֹ מֶלֶךְ בָּבֶל, בַּשָּׁנָה שְׁמֹנֶה לְמָלְכוֹ. יג וַיּוֹצֵא מִשָּׁם, אֶת-כָּל-אוֹצְרוֹת בֵּית ה', וְאוֹצְרוֹת, בֵּית הַמֶּלֶךְ; וַיִּקְצֹץ אֶת-כָּל-כְּלֵי הַזָּהָב, אֲשֶׁר עָשָׂה שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל בְּהִיכָל ה', כְּאֲשֶׁר, דִּבֶּר ה'. יד וְהִגְלָה

אֶת-כָּל-יְרוּשָׁלַם וְאֶת-כָּל-הַשָּׂרִים וְאֶת כָּל-גְּבוּרֵי הַחֵיָל, עֹשֶׂהָ (עֹשֶׂרֶת) אֲלָפִים גּוֹלָה, וְכָל-הַחֲרָשׁ, וְהַמַּסְגֵּר: לֹא נִשְׁאָר, זוֹלַת דָּלֶת עִם-הָאָרֶץ. טו וַיִּגְלֵה אֶת-יְהוֹיָכִין, בְּבָלָה; וְאֶת-אֵם הַמֶּלֶךְ וְאֶת-נָשֵׁי הַמֶּלֶךְ וְאֶת-סָרִיסָיו, וְאֶת אוֹלֵי (אֵילֵי) הָאָרֶץ, הוֹלִיף גּוֹלָה מִירוּשָׁלַם, בְּבָלָה. טז וְאֶת כָּל-אֲנָשֵׁי הַחֵיָל שְׁבַעֲת אֲלָפִים, וְהַחֲרָשׁ וְהַמַּסְגֵּר אֶל-הַכֵּל, גְּבוּרִים עֹשֵׂי מְלָחָמָה; וַיִּבְיָאֵם מֶלֶךְ-בָּבֶל גּוֹלָה, בְּבָלָה.

1. איזו ממלכה ניצחה את האשורים שהגלו את ישראל?
2. איך קראו למלך שהגלה את מלך יהודה? **יְהוֹאָחָז**?
3. מי הומלך במקום מלך יהודה? מה היה שמו החדש?
4. איזו ממלכה ניצחה את המצרים?
5. איך קראו למלך יהודה שהוגלה עם משפחתו ועם "החרש והמסגר"?
6. מי הומלך במקומו?

יז וַיִּמְלֹךְ מֶלֶךְ-בָּבֶל אֶת-מֶלְכָּהּ דָּדוֹ, תַּחְתּוֹ; וַיִּסָּב אֶת-שְׁמוֹ, **צִדְקִיָּהוּ**. {פ} יַח בֶּן-עֲשָׂרִים וְאַחַת שָׁנָה, צִדְקִיָּהוּ בְּמַלְכוֹ, וְאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה, מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם; וְשֵׁם אָמוֹ, חֲמִיטַל (חֲמוּטַל) בֶּת-יִרְמְיָהוּ מִלְכָּנָה. **יט** וַיַּעַשׂ הָרַע, בְּעֵינֵי ה', כָּל אֲשֶׁר-עָשָׂה, וְהַיְקִימָם. **כ** כִּי עַל-אִפְּהָ ה', הָיְתָה בִירוּשָׁלַם וּבִיהוּדָה, עַד-הַשְׁלֹכּוֹ אֹתָם, מֵעַל פָּנָיו; וַיִּמְרֹד צִדְקִיָּהוּ, בְּמַלְכוֹ בָּבֶל. **א** וַיְהִי בִשְׁנַת הַתְּשִׁיעִית לְמַלְכוֹ, בַּחֲדָשׁ הָעֲשִׂירִי בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ, בָּא נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ-בָּבֶל הוּא וְכָל-חֵילוֹ עַל-יְרוּשָׁלַם, וַיִּחַן עָלֶיהָ דָּגָן, סָבִיב. **ב** וַתָּבֹא הָעִיר, בַּמָּצוֹר, עַד עֲשָׂתִי עֶשְׂרֵה שָׁנָה, לְמַלְכוֹ צִדְקִיָּהוּ. **ג** בַּתְּשַׁעָה לַחֲדָשׁ, וַיִּחְזַק הָרָעֵב בְּעִיר; וְלֹא-הָיָה לָהֶם, לֶעֶם הָאָרֶץ. **ד** וַתִּבָּקַע הָעִיר, וְכָל-אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה הִלְיָלָה דָּרָךְ שָׁעַר בֵּין הַחֲמַתִּים אֲשֶׁר עַל-גֵּן הַמֶּלֶךְ, וְכַשְׁדִּים עַל-הָעִיר, סָבִיב; וַיִּלָּךְ, דָּרָךְ הָעֲרֵבָה. **ה** וַיִּרְדְּפוּ חֵיל-כַּשְׁדִּים אַחֵר הַמֶּלֶךְ, וַיִּשְׁגּוּ אֹתוֹ בְּעֶרְבוֹת יַרְחוֹ; וְכָל-חֵילוֹ--נָפְצוּ, מֵעֲלָיו. **ו** וַיִּתְּפֹשׂ, אֶת-הַמֶּלֶךְ, וַיַּעֲלוּ אֹתוֹ אֶל-מֶלֶךְ בָּבֶל, רַבְלָתָהּ;

וַיַּדְבֵּרוּ אֹתוֹ, מִשְׁפָּט. **ז** וְאֶת-בְּנָי, צִדְקִיָּהוּ, שָׁחֲטוּ, לְעֵינָיו; וְאֶת-עֵינֵי צִדְקִיָּהוּ, עֹר, וַיֹּאסִּרְהוּ בַּנְּחֻשְׁתִּים,

וַיָּבֵאוּהוּ בָבֶל. ח וּבַחֲדָשׁ הַתְּמִישִׁי, בַּשְּׁבַעָה לַחֲדָשׁ--הִיא שְׁנַת תְּשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה, לְמַלְכוֹ נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ-בָּבֶל:

כָּא נְבוּזַרְאֲדָן רַב-טַבָּחִים, עָבַד מֶלֶךְ-בָּבֶל--יְרוּשָׁלַם. ט וַיִּשְׁרֹף אֶת-בֵּית-ה', וְאֶת-בֵּית הַמֶּלֶךְ; וְאֶת כָּל-בְּתֵי יְרוּשָׁלַם וְאֶת-כָּל-בֵּית גָּדוֹל, שָׂרָף בָּאֵשׁ. **י** וְאֶת-חוֹמֹת יְרוּשָׁלַם, סָבִיב--נִתְּצוּ כָל-חֵיל כַּשְׁדִּים, אֲשֶׁר רַב-טַבָּחִים. **יא** וְאֶת יָתֵר הָעָם הַנִּשְׁאָרִים בְּעִיר, וְאֶת-הַנְּפִלִים אֲשֶׁר נָפְלוּ עַל-הַמֶּלֶךְ בָּבֶל, וְאֶת, יָתֵר הַהֶמוֹן--הִגְלָה, נְבוּזַרְאֲדָן רַב-טַבָּחִים.

1. איזה עם הגלה את ממלכת יהודה?
2. איך קראו למלך שלהם? כיצד קראו לשר צבאו?
3. איך קראו למלך של ממלכת יהודה בזמן הגלות?
4. באיזה תאריך התחיל במצור על ירושלים?
5. באיזה תאריך הצליחו לפרוץ את החומות?
6. כיצד הענישו את מלך יהודה?

יב וּמִדַּלַת הָאָרֶץ, הִשְׁאִיר רַב-טַבָּחִים, לְכַרְמִים, וּלְיִגְבִּים. **יג** וְאֶת-עַמּוּדֵי הַנְּחֻשֶׁת אֲשֶׁר בֵּית-ה', וְאֶת-הַמִּכְנוֹת וְאֶת-גִּם הַנְּחֻשֶׁת אֲשֶׁר בְּבֵית-ה'--שִׁבְרוּ כַשְׁדִּים; וַיִּשְׂאוּ אֶת-נְחֻשֶׁתָם, בָּבֶלָה.... **יד** וַיִּקַּח רַב-טַבָּחִים, אֶת-שָׂרְיָה כֹהֵן הָרֹאשׁ, וְאֶת-צִפְנָנִיָּהוּ, כֹהֵן מִשְׁנָה; וְאֶת-שַׁלְשֶׁת, שְׂמָרֵי הַסֵּף. **טו** וּמִן-הָעִיר לָקַח סָרִיס אֶחָד אֲשֶׁר-הוּא פְּקִיד עַל-אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה, וְחַמְשָׁה אֲנָשִׁים מֵרָאִי פְנֵי-הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר נִמְצְאוּ בְּעִיר, וְאֶת הַסֵּפֶר שֶׁר הִצָּבָא, הַמַּצָּבָא אֶת-עַם הָאָרֶץ; וְשִׁשִּׁים אִישׁ מֵעַם הָאָרֶץ, הַנִּמְצָאִים בְּעִיר. **כ** וַיִּקַּח אֹתָם, נְבוּזַרְאֲדָן רַב-טַבָּחִים; וַיִּלָּךְ אֹתָם עַל-מֶלֶךְ בָּבֶל, רַבְלָתָהּ. **כא** וַיָּבֹא

אֹתָם מֶלֶךְ בָּבֶל וַיִּמִּיתֵם בַּרְבֶּלָה, בָּאָרֶץ חֲמַת; וַיִּגְלֵל יְהוּדָה, מֵעַל אֲדָמָתוֹ.

כב וְהָעָם, הַנִּשְׁאָר בָּאָרֶץ יְהוּדָה, אֲשֶׁר הִשְׁאִיר, נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל--וַיִּפְקֹד עֲלֵיהֶם, אֶת-גְּדַלְיָהוּ בֶן-אֲחִיקָם **בֶּן-שֹׁפָן. כג** וַיִּשְׁמְעוּ כָל-שָׂרֵי הַחֲזָלִים הָמָּה וְהָאֲנָשִׁים, כִּי-הִפְקִיד מֶלֶךְ-בָּבֶל אֶת-גְּדַלְיָהוּ, וַיָּבֹאוּ אֶל-גְּדַלְיָהוּ, הַמַּצָּפָה; וַיִּשְׁמַעְאֵל בֶּן-נְתַנְיָה וַיִּוֹחָנָן בֶּן-קִרְיָה וְשָׂרְיָה בֶן-תַּנְחֻמֶת הַנְּטֹפְתִי, וַיֹּאזִנְיָהוּ בֶן-הַמַּעֲכָתִי--הָמָּה, וְאֲנָשִׁיהֶם. **כד** וַיִּשְׁבַּע לָהֶם גְּדַלְיָהוּ, וּלְאֲנָשִׁיהֶם, וַיֹּאמֶר לָהֶם, אֵל-תִּירָאוּ מֵעַבְדֵי כַשְׁדִּים: שָׁבוּ בָאָרֶץ, וְעַבְדוּ אֶת-מֶלֶךְ בָּבֶל--וַיִּטֵּב לָהֶם. **כה**

וַיְהִי בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי, בָּא יִשְׁמַעְאֵל בֶּן-נְתַנְיָה בֶן-אֲלִישַׁמַּע מִזֵּרַע הַמְּלוּכָה וַעֲשָׂרָה אֲנָשִׁים אִתּוֹ, וַיָּבֹאוּ אֶת-גְּדַלְיָהוּ,

וַיִּמָּת: וְאֶת-הַיְּהוּדִים, וְאֶת-כַּשְׁדִּים, אֲשֶׁר-הָיוּ אִתּוֹ, בַּמַּצָּפָה. **כו** וַיִּקְמוּ כָל-הָעָם מִקָּטָן וְעַד-גָּדוֹל, וְשָׂרֵי הַחֲזָלִים, וַיָּבֹאוּ, מִצָּרִים: כִּי יָרְאוּ, מִפְּנֵי כַשְׁדִּים.

7. את מי לא הגלו מחוץ ליהודה?
8. כיצד קראו למלך יהודה שהומלך במקומו?
9. מי רצח אותו?
10. מדוע רצחו אותו?
11. מה עשה העם שנשארו בירושלים למשמע הרצח?

ב. מדוע עשו זאת?

